

Н. В. Марченко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВІДОБРАЖЕННЯ РОЛІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ПОЕЗІЯХ-ПРИСВЯТАХ ІВАНА ОГІЄНКА

Стаття присвячена видатному науковцю І. Огієнку, який досліджував життя та творчість Тараса Шевченка. У поезіях-присвятах автором використано фольклорні образи та інші літературно-стильові засоби, за допомогою яких і передається основна ідея творів – розмова автора з поетом, в якій простежується роль поета в минулому та в майбутті народу.

Ключові слова: особистість, символ, епіфора, порівняння, фольклорний образ, сюжетна лінія

«Не поет – бо це ж до болю мало...» – рядки з поезії Є. Маланюка «Шевченко», присвячені українському майстрові слова Тарасові Шевченку, і які можуть також послужити епіграфом до всього життя та всієї діяльності Івана Огієнка, який своєю науковою діяльністю продемонстрував відданість Україні, любов до рідної землі, нескореність духу українця. Парадоксальність життєвої ситуації в біографії цієї особистості, яка розпочинала першоджерела української наукової думки, яка робила перші кроки у створенні самостійної і незалежної держави під ім'ям Україна і яка змушена була полишити рідний край, що так і не став вільним за її життя, попри існування державного утворення за назвою – УРСР. Особистість, науковий доробок якої залишався поза сімома замками для українців, невтомно продовжувала працювати і творити для України за її межами. Іван Огієнко, відомий у колах української діаспори як митрополит Іларіон, є ще маловідомим для сучасної української громади як науковець, як громадський та політичний діяч часів УНР, як автор оригінальних студій з української культури, з питань української літератури та української мови, з мовознавчої термінології українською мовою, з питань славістики, з історії українського книгодрукування, як видавець україномовних часописів у ХХ ст., як лексикограф та філософ та як автор художніх творів. Варто зазначити, що ім'я Івана Огієнка упродовж останніх 20-ти років поступово повертається до українців, тому науковці намагаються пізнати та осмислити його роль не тільки для історії України, а й для історії української науки, аналізуючи його наукову спадщину як наукову цінність та визначають її значущість для історії. Що й відбувається також із життям та творчістю Тараса Шевченка, до чого й закликав упродовж усього життя І. Огієнко. У сучасній українській науковій думці вже визначено такі головні напрями дослідження наукового доробку І. Огієнка як теологічний (А. Колодний, Л. Філіпович), видавничий (Ф. Погребенник, М. Тимошик), як бібліографічний (С. Гальченко, В. Лихоцький, О. Музичук), як літературознавчий (М. Жулинський, В. Мацько, Є. Сохаський), як мовознавчий (А. Бурячок, Л. Бондарчук, Г. Стрельчук), як педагогічний напрями (А. Алексюк, В. Майборода).

Мета статті – проаналізувати проповіді митрополита Іларіона, проголошені у дні вшанування пам'яті Кобзаря, та проаналізувати поезії-присвяти Тарасові Шевченку, написані І. Огієнком у той же самий час. Поява цих текстів у життєдіяльності І. Огієнка є своєрідним завершальним етапом процесу пізнання автора життя та творчості Тараса Шевченка, якому він присвятив майже усе

життя, неодноразово проголошуючи ідеї про те, що «моральний обов'язок всіх нас – розказати народові правду про його славного поета» [1, с.393], а головне завдання науковців розказати правду про видатного українця – Івана Огієнка.

Як зазначає М. Тимошик [2], сучасники називали І. Огієнка «людиною енциклопедичних знань, праці й обов'язку», яка здійснила величезну кількість студій у різних сферах науки. І. Огієнко, маючи доступ до джерельного матеріалу з початків появи рукописів та друкованого слова в Україні, перчитуючи праці різних авторів аж до кінця XIX ст., зміг потому не лише отримати та розвинути свої знання, а й синтезувати їх, проаналізувати та зробити висновки. Фактичний матеріал джерельної бази науковця може вразити будь-кого, який, напевне, потрібно й вивчати сучасним науковцям, аби, що й характерно для будь-яких наукових досліджень, заперечити чи погодитися з ними або іншими висновками видатного українця. Адже, чи не вперше у науковій думці (перша половина XX ст.), І. Огієнко аргументовано стверджує про давність існування української мови (X ст.) [3, с.48, с.87, с.275]. Окрім того, дослідник у своїх наукових студіях обґрунтовує давність існування української культури, літератури, перекладу та книгодрукування. І. Огієнко одним з перших заговорив на сторінках своїх праць про зросійщення / русифікацію українського народу та його мови внаслідок авторитарної російської політики (О. Потебня використовував поняття «денационалізація» [4, с.73]). У післямові до монографії «Історія літературної української мови» науковець [3, с.272] зазначає, що «за останні 200 років свого життя вона ніколи не знала волі, й завсіди носила на собі найтяжчі ворожі цензурні кайдани, як ні одна мова в світі. Цензурні російські удари 1720, 1847, 1863, 1876, 1881, 1882, 1894, 1914, 1933 і ін. років дошкульно били наше слово й сильно тамували його розвій». Нині є відомими багато фактів про політику комуністичної партії щодо зближення російської та української мови задля розуміння «єдиної» мови робітниками та селянами ще у 20-ті рр., про що ще у 40 рр. XX ст. і писав І. Огієнко [3, с.200]. А директивами 1933 р. І. Огієнко був вражений, зазначаючи, що «від 1933 р. пішли нові обмеження розвою нашого слова, обмеження дошкульні і разячі, обмеження змісту писань, ... підступні, неписані... Обмеження лукаві й страшні, яких світ не чував і не бачив...» [3, с.272]. Ґрунтовне дослідження русифікаторської політики царської Росії та Радянського Союзу здійснив І. Дзюба в ХХІ ст. [5, с.405-462], який зазначає, що будь-яке твердження про існування української мови викликало шалений гнів як з боку царського уряду, так і з боку російської інтелігенції, оскільки українців розглядали як «важливу складову концепції «большой русской нации», в якій українців треба було утримати будь-що, викорінюючи всіляке «мазепинство» і «отщепенство» [5, с.421]. Таку ж політику провадили й у часи радянщини, тільки ще більш жорстокими методами: арештовували й засуджували до розстрілу, засуджували на заслання до Сибіру, примушували дітей відмовлятися від своїх батьків, а батьків від дітей. Усе це було, як і писав І. Огієнко, – «новою демократичною етикою [3, с.272].

Віднайдені науковцями в аналітичних студіях І. Огієнка ідеї державотворення для українців та ідеї національного ствердження українського народу, тісно пов'язані з гуманістичним баченням майбутнього для рідної України та рідного народу. Філософія такого бачення закладена у вірі людини в Бога, у вірі людини в Людину та у вірі самого І. Огієнка в український народ, в який так само вірив і Тарас Шевченко, адже вся наука спадщина видатного українця І. Огієнка прямо чи опосередковано пов'язана з творчістю українського Кобзаря: чи то він досліджував історію рідної мови, чи історію української церкви, чи історію української культури або ж історію українського друкарства. Ці дві осо-

бистоті є рівнозначними для творення не тільки української історії, мови, літератури чи науки, а й для світової історії, літератури та науки. Літературознавець І. Дзюба в одному з інтерв'ю кореспонденту «Радіо Свобода» на запитання, що ж він вважає стрижнем Шевченкової творчості, відповідає: «Стрижнем його творчості є його переживання долі України, його переживання і долі народу українського, і нації в історичному розвитку, в отих усіх конфліктах і проблемах, які виникали і в історії України, і які стояли перед Шевченком і його сучасниками, і які, власне, увялялися і на майбутнє» [6, с.8]. Цими словами можна охарактеризувати також життя та наукову спадщину й Івана Огієнка.

Уперше в Україні 2003 р. вийшло друком повне зібрання статей І. Огієнка про Тараса Шевченка, для написання яких він присвятив усе своє життя, починаючи досліджувати життя та творчість поета на початку ХХ ст. і закінчуючи у середині століття – віддавши цій діяльності більше ніж 50 років життя. Передмову до книги, як і до всіх інших книг, що були надруковані у незалежній Україні, написав професор Микола Тимошик. У «Канадській Шевченкіані» подано аналіз І. Огієнком рукописів Т. Шевченка, подано описову таблицю років видання Шевченкових творів, укладену І. Огієнком, зосереджено увагу на розгляді науковцем лейпцизького видання «Кобзаря», представлено увесь доробок праць І. Огієнка про концепт релігійності Т. Шевченка, до збірки також включено всі статті науковця про поета як творця української літературної мови, а також статті шевченкознавця на історичну тематику, які тісно переплетені з творчістю Кобзаря. У книзі опубліковано вперше статтю, написану І. Огієнком у червні 1961 р., про завдання у кількох 10 пунктів, які мають вирішити науковці, досліджуючи творчість українського Кобзаря. Також опубліковано низку рецензій І. Огієнка, дві його проповіді та чотири поезії-присвяти Т. Шевченкові. М. Тимошик аналізує головні розділи цієї книги, акцентуючи свою увагу на основних працях шевченкознавця та наголошуючи на тому, що низка досліджень І. Огієнка є новаторськими. Особливо важливим для науки є студія І. Огієнком рукописів Т. Шевченка [1, с.38-67]. М. Тимошик ставить запитання: «Хто з дослідників – зарубіжних і вітчизняних – прагнув так ґрунтовно проаналізувати рукописну спадщину Шевченка саме в контексті її автентичності й привнесеної за різних обставин варіативності? Практично ніхто... Звідси починалося й фальшування його творчості, «приписування» йому того, що Шевченко ніколи не писав...» [7, с.26]. І. Огієнко досліджував ще одну важливу тему в творчості поета, написавши згодом монографію про «Перше видання революційних віршів Шевченка» [1, с.92-164], зазначаючи те, що «лейпцизька збірка найгарячіших Шевченкових революційних віршів має велике літературне й політичне значення» [1, с.110], що також підтверджується словами М. Тимошика: «Це було перше прижиттєве безцензурне видання творів Великого Кобзаря – найсильніших і найразючіших за своїм змістом...» [7, с.19]. Окрім того, нині можна говорити, що «поява збірки українською мовою в Європі у ХІХ ст. ... 1) була новою хвилею (першою хвилею була українська пісня. – М.Н.) знайомства європейців з українською культурою та історією..., 2) послужила поштовхом для розвою української думки і слова в Європі..., 3) в Європі починають з'являтися публікації про поета..., 4) Тараса Шевченка починають перекладати майже у всіх європейських країнах, майже всіма мовами» ... [8, с.53]. А ще далекого 1909 р., будучи студентом університету Святого Володимира, І. Огієнко написав статтю за назвою «Шевченко на селі», в якій він стверджує, що «Шевченка не знають у нас на селі» ... [1, с.387], не згадуючи навіть про те, що поета знають за межами Росії. Б. Грінченко у монографії «Шевченків «Кобзарь» на селі», що побачила світ 1914 р, проте була написана 1906 р., підкреслюючи факт незнання та

нерозуміння Шевченка у селі, закликає наприкінці своєї студії: «Зробімо ж, щоб люди з тієї хати піднялися духовно стільки, щоб справді могли його зрозуміти» [9, с.30]. І. Огієнко, досліджуючи життя та творчість українського Кобзаря, кожного разу відкривав щось нове в Шевченкових поезіях, по-новому пізнавав талановиту особистість. Слід зазначити, що майже всі рядки наукових студій І. Огієнка перегукуються з рядками іншого наукового дослідження, що з'явилося майже через століття потому з під пера І. Дзюби, який зазначає, що «уже для багатьох поколінь українців Тарас Шевченко означає так багато, що сама собою створюється ілюзія його всеприсутності, всезрозумілості та всезнання про нього... Шевченка розуміємо настільки, наскільки розуміємо себе – свій час і Україну в нім. І наша доба, як і кожна попередня, прагне наблизитися до розуміння Шевченка» [10, с.5], що й намагався зробити І. Огієнко, тобто пізнати Шевченка в іншому часовому вимірі, а саме – з позицій нового часу в історії розвитку України.

Іларіон – митрополит Вінніпегу і всієї Канади – у миру Іван Огієнко, виголошуючи промову з приводу всеканадської акції збору пожертв на пам'ятник Тарасові Шевченку порівнював українського Кобзаря з біблійним образом Світла Добра у життєдайності українського народу, цитуючи Біблію: «Він світільником був, що горів і світлів (Іоанна 5.35)... усьому народові, показуючи і його правдиву путь, і його достоїнне місце серед інших народів» [1, с.412]. У невеликій за обсягом промові, науковець немов підвів ризику під своєю багаторічною працею над вивченням життя та творчості видатного українського поета, детермінуючи головні концепти життєдіяльності Т. Шевченка. По-перше, І. Огієнко наголошує на ролі Тараса Шевченка для світової літератури; по-друге, наголошує на місці поета в історії рідного народу; по-третє, зосереджує свою увагу на служінні поета народові та рідній Україні; по-четверте, акцентує увагу на вірі поета в Бога, на релігійності Кобзаря, бо «на Шевченкові повно справдилось: «Служити народові – то служити Богові!»... Горів і кипів, але служив і Господові»; по-п'яте, науковець підкреслює, що після заслання поет сформував світоглядну українську національну ідеологію як для себе особисто, так і для всього українського народу – для «отих рабів німих, поставив на сторожі Слово»; по-шосте, дослідник зауважує, що Т. Шевченко своїм «Кобзарем» дав українцям ясний всенациональний світогляд та вказав Україні всенациональну правду, завдяки чому українці перетворилися в міцну свідому націю, бо пізнали свою дійсну Правду, про яку Христос сказав: «Пізнайте Правду, і Правда визволить вас!» (Іоанна, 8.32) [1, с.413-415]. О. Прицак у своїй студії про Т. Шевченка також наголошує на такому рішенні поета, який усвідомив, що «він не тільки поет, він – натхненний провідник, він – пророк, Сремія України» [11, с.33]. Тому 10.03.1961 р. в день вшанування пам'яті великого Кобзаря та напередодні відкриття пам'ятника в Канаді митрополит Іларіон знову намагається донести розкиданому по всьому світові українству головні Шевченкові заповіді [1, с.418], в яких глибоко вкорінені гуманістичні засади людського буття:

1. Треба Господа любити – вірити в Бога.
2. Треба брата милувати – прощати свого ближнього.
3. Треба путями добрими ходити – не чинити зла.
4. Свою Україну любім – любити свою Батьківщину.

І. Огієнко побачив у Шевченкових рядках непереборне пророцтво для майбуття України, сформульоване поетом ще у XIX ст., який «ясно показав усій Україні, як їй належить жити, про що їй треба думати... У цьому, власне, сила Шевченка як українського поета – він став правдивим Пророком України» [1, с.413-414]. Митрополит Іларіон знову і знову обґрунтовує своє бачення

Шевченка для України як Пророка, порівнюючи його з давніми біблійними пророками та підкреслюючи оті думки поета цитатами з його поезій.

У березні 1961 р. І. Огієнко написав також низку поезій, присвячених Тарасові Шевченку, найменувавши вірші «Вставай Тарасе» (03.03.1961), «Шевченко», «Тарасове серце» (23.03.1961) та «І серце квилить та воркує...» [1, с.406-410], які були вперше опублікованими в часописі «Віра й культура» в номерах 5 та 8 за 1961 р. у Вінніпезі (Канада), а також вперше вміщені в книжковому виданні «Тарас Шевченко» [1, с.406-410]. Перш ніж розглядати поезії І. Огієнка варто зрозуміти історію тогочасної України, щоб якнайкраще пізнати поезії-посвяти Кобзареві. 60-ті рр. XX ст. в Україні ознаменовані новою хвилею національної боротьби за незалежність України після десятиліть винищення українців у результаті хижачької національної політики радянської влади: 20-ті рр. XX ст. – голодомор 21-22 рр. на півдні України, знищення частини української інтелігенції; 30-ті рр. XX ст. – геноцид українців у формі голодомору та масового знищення українського селянина й української інтелігенції, розстріли українців на території Західної України та депортація великої кількості західних українців до Сибіру; 40 рр. – вся територія України загарбана фашистською Німеччиною, участь українців у II світовій війні, голод 1947 р. та масова депортація, головним чином, західних українців до Сибіру, післявоєнний селянин, немов панський кріпак XIX ст., не мав паспорту. І ось, після смерті Й. Сталіна та після XX з'їзду КПРС, у 50-60-ті рр. в Україні настає відносна «відлига» з відродженням культурно-національного життя, наслідком чого склалося покоління шестидесятників – людей з антитоталітарним мисленням, які закликали до виходу України зі складу СРСР. Наприклад, була створена «Українська робітничо-селянська спілка» на чолі з Л. Лук'яненком, І. Кандибою та ін., члени якої обстоювали право виходу України зі складу СРСР мирним шляхом. У січні 1961 р. членів організації було арештовано і навесні того ж таки року у Львові – «усім у науку» – відбувся судовий процес, на якому Л. Лук'яненка звинуватили у зраді Батьківщини і засудили до розстрілу, замінивши потім вирок на багаторічне заслання. Відбулися також арешти серед української інтелігенції – науковців, журналістів, письменників, поетів, митців, яких звинувачували в пропаганді «українського буржуазного націоналізму». Отож, читаючи рядки поезії «Вставай, Тарасе» розуміємо, що не 100-літній день пам'яті з дня смерті поета був мотивом написання таких рядків:

Вставай, Тарасе, з домовини,
Могилу темну розвали,
Спасати долю України
Готові всі твої орли!

Використавши у віршуванні стилістичну фігуру повторення – епіфору – задля увиразнення значеннєвого навантаження цієї строфи у формі заклик до всіх українців, І. Огієнко порівнює історію рідного краю в минулому столітті із буттям у XX ст., порівнюючи життя українців на панщині XIX ст. з новою «зродженою стократ» у XX ст. панщиною радянщини, оскільки:

... Та знов нагнався ворог лютий
І землю з наших рук забрав,
І знову весь народ закутий,
Й смертельно давить знов удав...
І Україна вся широка –
Її катує «старший брат»...

Як і Тарас Шевченко, І. Огієнко вводить у поетичні рядки інший символ України – Дніпро, що знов сумує, як і кручі, «...*бо все навкруг в чужих руках*». І той ворог лютий роздирає, розшматовує, розкрадає рідну Україну, але ще більше втопує у багноку душі українців – «*І сіє зраду, сіє жах...*» серед них. Примушує і вчить українців бути зрадниками на рідній землі, залаякє всіх, бо не тільки «безмовних» (які не говорять рідною мовою) можна зігнути й повести світ-за-очі, а й залаяканих можна перетворити у безмовних покірних рабів на їхній землі. Однак у минулому столітті Т. Шевченко своєю творчою працею і своєю життєдіяльністю зміг розбудити український народ:

Та ти явився поміж нами
Пророком Правди у п'їтьмі!
І ти розбив ярмо неволі,
І впала панщина й кати, ...

Оцими рядками, наголошуючи на значущості українського Кобзаря в історії України XIX ст., І. Огієнко закликає його встати із могили у XX ст. і рятувати рідний народ і рідну Україну з радянського рабства. В іншій поезії «Шевченко» І. Огієнко ще з більшою виразністю підкреслює роль поета для історії українського народу – «*та в землю родючу лягло його зерно / й небаром стократно вродило...*» й метафорично називає усю його творчість Визвольною Одою, бо «*виросли гнобленим крила...*». Варто зауважити, що якраз у поезії «Шевченко» автор для характеристики Кобзаря використовує усі фольклорні образи, які якнайчастіше зустрічаються в українському фольклорі – у народних переказах, у народній пісні, у народних віруваннях, вказуючи на невідривність поезії Шевченка від українського фольклору. І. Огієнко, використовуючи епітети фольклорного походження, порівнює Шевченка зі сміливим орлом сизокрилим, порівнює його спів зі стоголосою пташиною, порівнює його твори із вищим голосом, тобто пророчим словом. Однак, як відомо, найкращим співаком є соловейко, то й Кобзар автора, гойдаючись на калині, –

Й співав про кайдани народу, –
Те слово пророче ми чуємо й нині,
Як зоряну Визвольну Оду...

Епітет «зоряний», як бачимо, надає цьому рядкові поезії зовсім інше смислове забарвлення, зміст якого своєю образністю впливає на емоційний стан читача, закликає його по-новому осмислити поезію Кобзаря і на новому емоційному рівні творити майбуття рідної землі.

Фольклорні мотиви як засоби зображення простежуються і в іншій поезії І. Огієнка «Тарасове серце», під якою автор не лише поставив дату, а ще й уточнив проміжок часу – упродовж століття – 1861-1961 рр. Що так само є символічним у розумінні назви твору «Тарасове серце» – серце поета як символ уже впродовж довгих років у серцях справжніх українців. Тарасове серце – у душі українського народу, бо:

Тарасове серце усіх охопило
Й веде на дорогу правдиву...

Окрім того, у поезії простежуються дві сюжетні лінії, поділені у часовому вимірі – 1861 р. та 1961 р. Один часовий проміжок – образ XIX століття Шевченка – переноситься в інший часовий проміжок – образ XX ст. українського народу – не тільки за допомогою стилістичної фігури епіфори, за допомогою якої обрамлена поезія, а й в ідейному наповненні двох строф, що немов перебувають на одній паралелі в різних вимірах, проте в однаковому просторі, коли:

Перша паралель: *Тарасове серце за долею плаче,
За щастям свого народу...*
Друга паралель: *І стогнуть із серця всі болі й печалі
Закутого в пута народу, ...*

І якщо в першій частині поезії – орел ліне до Неба (до Бога), «щоб вимолить Нені свободу», то в другій – «Тарасове серце... Знедоленим браттям вирошує крила, / І долю віщує щасливу!» Вірив Іван Огієнко у своїй розмові з поетом у минулому та в далекі 60-ті рр., що український народ здобуде свою звичаєву козацьку вольність – незалежну й самостійну Батьківщину.

В останній поезії «*І серце квилить та воркує...*» проходить ще одна сюжетна лінія – паралель двох особистостей – Тараса Шевченка й Івана Огієнка – поета й автора. У поезії не зустрічається ні ім'я Кобзаря, немає жодного натяку на нього. Проте у цих рядках постає як сам автор, так віртуально постає і Шевченко. Обоє – у далекій чужині і серця обох не тільки плачуть і говорять, серця обох «не нарікають на Бога», однак шукують «скрізь по світу Долі...». Чи не єдиний раз у житті Іван Огієнко вилив свою душу на папері, бо йому після сорокарічної розлуки з Батьківщиною так хотілося побачити «той садок вишневий коло хаги». Але як і Тарас Шевченко, він відразу ж починає думати про рідний народ, що «на панщині горює, // голодні діти босі й голі...». І свої переживання за долю рідної землі, свою любов до рідного народу автор поезії співвідносить зі своїм серцем, як це він зробив із Шевченковим:

І серце плаче, серце чує
Усі народні стони й болі...

Розуміємо, що І. Огієнкові була відома правда про справжнє «життя» українства на теренах радянської України. І якщо зажевроло якесь відчуття свободи у часи «відлиги», то нові арешти та суди радянської системи правосуддя розбили вщент оті сподівання про волю для рідного народу. Не міг пастор людських душ у далекій Канаді ні ділом, ні словом допомогти народові на рідній землі, але не зміг стримати себе і на папері висловив свої думки:

І серце плаче, серце чує...
І кару Божю віщує
За всі кайдани у сваволі...

Талановита особистість української історії Іван Огієнко усюю своєю діяльністю продемонстрував палку любов до рідної землі, продемонстрував своє відверте невідхильне й осмислене служіння Україні та її народу, а особливо, досліджуючи, аналізуючи та описуючи життя і творчість іншого видатного українця – Тараса Шевченка. Вивчаючи твори Т. Шевченка майже упродовж усього життя, І. Огієнко дійшов висновку, що Кобзар – «дійсний наш пророк Правди Божої» [1, с.384], підкріплюючи свій висновок низкою наукових праць, які навіть у наш час є новаторськими, оскільки містять оригінальний погляд на вирішення тієї або іншої проблеми, немов запрошуючи науковців до дискусії, яка зможе відкрити очі багатьом, що стосується історії української мови, літератури, культури та її історії, зокрема. Своїм поетичним даром І. Огієнко зумів створити образ Тарасового серця, що б'ється в серцях українців, які змогли здобути омріяну Кобзарем і митрополитом Лларіоном незалежність наприкінці ХХ ст. Але, насамперед, науковець продемонстрував ідеї гуманістичного бачення майбутнього України Тарасом Шевченком, який попри всі випробування, що випали на його долю, вустами митрополита Лларіона заповідає українцям – любити Бога, прощати інших, не чинити зла, а найголовніше – любити рідну Україну.

Список використаних джерел:

1. Огієнко І. Тарас Шевченко / І. Огієнко. – К. : Наша культура і наука, 2003. – 430 с.
2. Тимошик М.С. Невтомний сівач на українознавчій ниві / М.С. Тимошик // І.І. Огієнко. Історія українського друкарства. – К. : Либідь, 1994. – 448 с. – Режим доступу: www.litopys.org.
3. Огієнко І. Історія української літературної мови / І. Огієнко. – К. : Либідь, 1995. – 294 с.
4. Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація / О. Потебня. – Нью-Йорк : Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., 1992. – 155 с.
5. Дзюба І.М. Русифікація вчора, сьогодні... і завтра? / І.М. Дзюба // Від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку століття ХХІ. – К. : Вид-во «Києво-Могилянська академія», 2011. – С. 405-489.
6. Дзюба І.М. Наближатися до справжнього Шевченка / І. Дзюба // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – №2. – С. 8-10.
7. Тимошик М. Канадська шевченкіана митрополита Іларіона / М. Тимошик // І. Огієнко. Тарас Шевченко. – К. : Наша культура і наука, 2003. – С. 5-36.
8. Марченко Н. Ретроспекція видання лейпцизького збірника Тараса Шевченка / Н. Марченко // Шевченкознавчі студії. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2013. – Вип. 16. – С. 45-54.
9. Грінченко Б. Шевченків «Кобзарь» на селі / Б. Грінченко. – К. : Друкарня 1-ої Київ. Друк. Спілки, 1914. – 30 с.
10. Дзюба І.М. Тарас Шевченко Життя і творчість / І.М. Дзюба. – К. : Вид-во «Києво-Могилянська академія», 2008. – 720 с.
11. Прицак О. Шевченко – пророк / О. Прицак. – К. : АНУ, Ін-т сходознавства ім. А. Кримського, Ін-т укр. археології, 1993. – 39 с.

The article deals with the works of one the famous Ukrainian scientists Ivan Ogiyenko, who researched throughout his life Taras Shevchenko's works. The scientist showed the poet as prophet, whose ideas should be put into practice of Ukrainian people. I. Ogiyenko wrote four poetries which were dedicated to Taras Shevchenko as a covert conversation about the future of Ukraine between the poet from 19 century and the author from 20. century.

Key words: personality, symbol, epiphora, simile, folklore image, plot.

Отримано: 06.11.2015 р.